Ulkoministeriö Neuvostoraportti EU/6/2023-UM-194

Koskela Jussi, Lahti Eeva 28.11.2023

Eduskunnalle tiedottaminen / ulkoasiainneuvosto (kauppa) 27.11.2023

WTO: Komission luettelemia MC13-prioriteetteja ovat WTO:n riitojenratkaisujärjestelmän uudistaminen, kalastustukisopimuksen uudistamisen toisen vaiheen sopimus, sähköisten toimitusten tullimoratorion jatkaminen ja sähköisen kaupan työohjelma ja useankeskisen sopimuksen edistäminen sekä WTO:n työn käynnistäminen koskien teollisuuden valtiontukia ja kauppaa ja ympäristöä. Jäsenmaiden puheenvuoroissa tuettiin em. prioriteetteja, joista riitojenratkaisujärjestelmän uudistaminen oli keskeisin.

Chile: Todettiin Chile-sopimuksen suuri merkitys geopoliittisen tilanteen sekä raaka-aineiden ja yleensä kauppasuhteiden monipuolistamisen näkökulmasta. Viitattiin myös EU:n muihin ajankohtaisiin neuvotteluprosesseihin latinalaisessa Amerikassa, joiden toivottiin edistyvän, sekä Chile-sopimuksen voimaanastumisen yhteydessä käynnistyvään tarkasteluprosessiin kestävän kehityksen näkökulmasta.

Yhdysvallat: Jäsenmaat haluavat vahvistaa positiivista transatlanttista kauppakumppanuutta, samalla ratkoen avoinna olevia kysymyksiä. Tavoitteena on, että Yhdysvaltojen 232-tulleista päästään eroon, mutta samalla ymmärretään, että tämä ei ole realistinen skenaario ennen Yhdysvaltojen presidentinvaaleja. Paras vaihtoehto on nykyisen kiintiöjärjestelmän jatkaminen. Komissiolle annettiin tuki tutkia vaihtoehtoja, joita voidaan ehdottaa Yhdysvalloille kiintiöjärjestelmän yksinkertaistamiseksi. Jäsenmaat haluavat välttää jännitteiden eskaloitumisen. CMA:sta tavoitellaan yhteisymmärrystä. TTC:n todettiin olevan olennainen osa positiivista kauppa-agendaa, ja sen osalta halutaan saada aikaan konkreettisia tuloksia.

Muissa asioissa komissio esitteli kauppasopimusten toimeenpanoa koskevan vuosiraportin. Keskusteltiin lisäksi EU-UK-sopimukseen sisältyvistä sähköajoneuvojen alkuperäsäännöistä.

Lounaalla keskusteltiin käynnissä olevista kauppasopimusneuvotteluista ml. sopimuksista, joissa neuvottelut ovat päättyneet, mutta jotka ovat keskeneräisiä.

A-kohtien luettelon hyväksyminen

Pj. viittasi asiakirjaan 15712/23 sisältyvän myös neuvoston päätös Uusi-Seelanti-kauppasopimusta koskien. Kyseessä on tärkeä sopimus, jonka ennakoidaan kasvattavan kahdenvälistä kauppaa 30% ja poistavan vuositasolla 140 miljoonan euron arvosta tulleja. EU-investointien Uuteen-Seelantiin arvioidaan kasvavan lähivuosina jopa 80%.

Luettelo hyväksyttiin.

Valmistautuminen Maailman kauppajärjestön (WTO) 13. ministerikokoukseen

Komission vpj. ja kauppakomissaari Dombrovskis selosti valmistautumista ministerikokoukseen (MC13) neljän EU-prioriteetin näkökulmasta. Prioriteetteja ovat WTO:n riitojenratkaisujärjestelmän uudistaminen, kalastustukisopimuksen uudistamisen toisen vaiheen sopimus, sähköisten toimitusten

tullimoratorion jatkaminen ja sähköisen kaupan työohjelma ja useankeskisen sopimuksen edistäminen sekä WTO:n työn käynnistäminen koskien teollisuuden valtiontukia ja kauppaa ja ympäristöä.

Riitojenratkaisujärjestelmän uudistamisen suhteen Yhdysvallat on halukas tekemään yhteistyötä myös valitusvaiheen osalta, mutta ei ole osoittanut tämän suhteen joustavuutta. Lisäksi Yhdysvallat edellyttää, että ratkaisussa tulee huomioida turvallisuuspoikkeus.

EU:n näkökulmasta pakettiratkaisussa tulee olla mukana hyväksyttävä ratkaisu valitusvaiheen osalta. Keskusteluja tästä ja turvallisuuspoikkeuksesta jatketaan Yhdysvaltojen kanssa läheisessä koordinaatiossa samanmielisten maiden, kuten Australian, Kanadan ja Japanin kanssa.

Kalastustukisopimuksen uudistamisen toisen vaiheen sopimuksesta neuvoteltaessa on keskeistä pitää kiinni MC12-lähestymistavasta. Haasteena on välttää erillis- ja erityiskohtelua (SDT) koskevan jouston ulottaminen suurille kehitysmaille.

Dombrovskis totesi sähköisen kaupan moratorion ja työohjelman saaneen laajaa tukea myös kehitysmailta Geneven SOM-kokouksessa 23.10. samalla kun Intia, EAT, Pakistan ja Indonesia vahvistivat kielteisen kantansa.

EU tavoittelee myös WTO:n pohdintafunktion vahvistamista teollisuussektoreilla ja on saanut tähän tukea samanmielisiltä ml. Yhdysvalloilta. Haasteena tässä työssä ovat Afrikan ryhmän vaatimukset politiikkatilaan liittyen, samoin kuin Cairns-ryhmän maiden vaatimus puuttua samanaikaisesti maataloustukiin. Huolena on myös Kiinan viimeaikainen kielteinen reaktio keskusteluun aiheesta. EU tähtää pohdintafunktion vahvistamiseksi laajaan mandaattiin, jossa huomioidaan myös kehitysulottuvuudet mutta ei kuitenkaan politiikkatilavaatimuksia. Kauppaa ja ympäristöä koskevissa keskusteluissa paine EU:n vihreän siirtymän toimia kohtaan on kasvanut. Aiheesta tulisi saada aikaan työohjelma, jota käsitellään ko. WTO-komiteassa (CTE).

EU:n tulee pystyä toimimaan sillanrakentajana maatalous- ja kehitysaiheissa. EU on avoin tiekartalle kauppaa vääristävän kotimaisen tuen uudistamiseksi maataloudessa ja pysyvälle ratkaisulle varastoinnissa ruokaturvatarkoituksiin (PSH) sekä ruokaturvalähestymistavalle.

MC13:n kehitysaiheiden suhteen yksi tavoite on edetä vähiten kehittyneiden maiden graduaatiossa. G90-ryhmän ehdotuksiin liittyen EU tukee myös yhteenvedon laatimista parhaista käytänteistä SDT:n sekä terveys- ja kasvinsuojelutoimia (SPS) koskevan sopimuksen ja kaupan teknisiä esteitä (TBT) koskevan sopimuksen määräysten soveltamisessa. Afrikan ryhmän politiikkatilavaatimuksia voidaan tarkastella teollisuussektorien valtiointerventioiden yhteydessä. Kauppaa ja ympäristöä koskevissa neuvotteluissa EU ei suostu TRIPS-sopimuksen avaamiseen.

Dombrovskis pyysi jäsenmaiden tukea MC13:een valmistauduttaessa.

Jäsenmaat tukivat yleisesti WTO:hon perustuvaa kansainvälistä sääntöpohjaista kauppajärjestelmää. WTO:n uudistaminen on välttämätöntä. Jäsenmaiden puheenvuoroissa tuettiin komission esittämiä prioriteetteja, joista riitojenratkaisujärjestelmän uudistaminen oli keskeisin. Järjestelmään toivottiin voitavan palauttaa toimintakykyinen valitusmenettely. Sähköisen kaupan tullimoratorion jatkaminen ja työohjelma saivat laajaa tukea, samoin kuin ko. useankeskinen sopimus. Muistutettiin myös EU:n ehdottomista neuvottelurajoista kalastustukisopimusneuvotteluissa ja todettiin tarve edetä teollisuussektoreiden valtiontukia koskevissa keskusteluissa. Pohdintafunktion vahvistaminen tällä sektorilla sai paljon tukea. Maataloutta koskevissa puheenvuoroissa korostettiin erityisesti ruokaturvalähestymistapaa.

Työohjelmaa kauppaa ja ympäristöä koskien pidettiin tervetulleena. Ympäristöaiheet tulisi integroida kunnolla WTO-agendalle. Nostettiin esille ilmastoaiheet, joiden edistäjänä EU:n tulisi olla aktiivinen.

Belgia järjestää MC13-valmisteluja koskevan epävirallisen kauppaministerikokouksen puheenjohtajuuskaudellaan 22.-23.1.2014. WTO:n pääjohtaja on paikalla ensimmäisenä päivänä.

Suomi totesi monenkeskisen kauppajärjestelmän puolustamisen olevan tärkeää. FI kolme prioriteettia MC13:ssa ovat kaksitasoinen riitojenratkaisujärjestelmä, pysyvä ratkaisu sähköisten toimitusten tullimoratorioon tai ainakin moratorion jatko sekä eteneminen teollisuussektorien valtiointerventioiden osalta. FI puolsi korkeaa kunnianhimoa kauppaa ja ympäristöä koskevassa työssä sekä peräänkuulutti strategisia liittoumia, mikä edellyttää vaikuttamistyötä kehitysmaiden suuntaan. MC13-paketissa tulee olla vahva kehityskomponentti.

Dombrovskis katsoi komission ja jäsenmaiden näkemysten MC13-tavoitteista olevan yhteneviä. Vaikuttamistyö menestyksekkään ministerikokouksen eteen jatkuu intensiivisesti. Itse kokouksessa ulkoasiainneuvosto kokoontuu vielä kaksi kertaa.

Pj. kiitti jäsenmaita yhteistyöstä WTO:n budjettiin liittyen.

EU:n ja Chilen välisen väliaikaisen kauppasopimuksen allekirjoittamisen valmistelu

Pj. toivoi sopimus voitavan allekirjoittaa joulukuussa. Vaikka Chile on verrattain pieni kauppakumppani, sopimus on erittäin tärkeä EU:n läsnäolon sekä raaka-aineiden näkökulmasta. Chilessä on myös vienti- ja investointimahdollisuuksia. Sopimukseen sisältyy merkittäviä sitoumuksia kaupan ja kestävän kehityksen ja sukupuolten välisen tasa-arvon sekä kestävien ruokajärjestelmien osalta. Uusi-Seelanti-sopimuksen kanssa Chile-sopimus on yksi moderneimmista EU-kauppasopimuksista.

Dombrovskis oli tyytyväinen edistykseen – kaikki on valmista sopimuksen ratifiointia varten. Dombrovskis kiitti jäsenmaita, jotka löysivät ratkaisuja, jotka mahdollistavat poliittisen sopimuksen ja väliaikaisen kauppasopimuksen allekirjoittamisen, joka ajoittuu joulukuun puoliväliin.

Uusi sopimus on erittäin moderni ja edistyksellinen. Chile ei ole tärkeä vain kaupan ja talouden näkökulmasta, vaan laajemmin. Kumppanuuden pohjana on samanmielisyys ja luottamus, millä on arvoa nykyhetkessä. Euroopan parlamentin odotetaan antavan suostumuksensa sopimukselle täysistunnossa helmikuussa. Chilen ratifiointiprosessin EU-sopimuksen osalta odotetaan etenevän ilman ongelmia.

Useissa puheenvuoroissa todettiin Chile-sopimuksen suuri merkitys geopoliittisen tilanteen sekä raaka-aineiden ja yleensä kauppasuhteiden monipuolistamisen näkökulmasta. Viitattiin myös EU:n muihin ajankohtaisiin neuvotteluprosesseihin latinalaisessa Amerikassa, joiden toivottiin edistyvän.

Viitattiin kauppaa ja kestävää kehitystä koskevaan kansalliseen lausumaan, johon kaksi muuta jäsenmaata liittyivät. Tällä korostetaan etenemistä ko. tarkasteluprosessin käynnistämisessä sopimuksen astuessa voimaan.

Nostettiin esille huoli vilpillisessä tarkoituksessa rekisteröityihin tuotemerkkeihin, joihin toivottiin Chile toimivaltaisen viranomaisen puuttuvan.

Dombrovskis oli tyytyväinen sopimuksen samaan tukeen ja vahvisti kauppaa ja kestävää kehitystä koskevan tarkastelun käynnistyvän väliaikaisen kauppasopimuksen astuessa voimaan yhteislausuman mukaisesti.

Huoli maantieteellisten merkintöjen ongelmista on komission tiedossa.

EU:n ja Yhdysvaltojen kauppasuhteet

Dombrovskis antoi katsauksen kestävää terästä ja alumiinia koskevaan globaalijärjestelyyn (GSA), kriittisiä raaka-aineita koskevaan sopimukseen (CMA) sekä EU-Yhdysvallat-kauppa- ja teknologianeuvoston (TTC) valmisteluihin.

Lokakuun-huippukokouksessa osoitettiin transatlanttista yhtenäisyyttä, mutta kaupan saralla ei pystytty saavuttamaan asetettuja tavoitteita. GSA:n osalta tuli selväksi, että Yhdysvallat ei suostu poistamaan 232-tullejaan pysyvästi tulevien presidentinvaaliensa vuoksi. Tämän vuoksi sopimusneuvottelut eivät voi edetä eikä komissio sen vuoksi aio esittää neuvostolle neuvottelumandaattia. Keskeistä on

välttää tariffien ja vastatoimien palaaminen 1.1.2024. Yhdysvallat on halukas jatkamaan nykyistä järjestelyä (tariffien ja vastatoimien keskeyttämistä), mutta EU:n näkökulmasta järjestely on epäsymmetrinen ja hankala. Kiintiöjärjestelmää tulisi parantaa ja Dombrovskis onkin ottanut tämän esille kauppaministeri Raimondon kanssa.

CMA:n osalta on saatu aikaan hyvää edistystä, mutta ei kuitenkaan vielä päästy maaliin. Yhdysvaltojen vaateet EU:lle ovat suuremmat kuin Japanille, mikä ei ole hyväksyttävää. Yhdysvallat ei ole osoittanut kompromissihalua avainkysymyksissä, joista tärkein on kolmansiin maihin tehtävät tuotantolaitosten tarkastuskäynnit. Komissio toivoo, että tähänkin löydetään ratkaisu, jotta neuvottelut voidaan päättää.

Huippukokouksessa keskusteltiin myös IRA-tukeen liittyvästä valtiontukivuoropuhelusta (CEID). Kyseessä on tiedon jakaminen tukiohjelmista ja niiden muodosta tavoitteena muodostaa myös yhteinen näkemys kolmansien maiden vastaaviin ohjelmiin.

TTC:lle huippukokous antoi vahvan tuen. Seuraava TTC-kokous on määrä järjestää alkuvuodesta. Kauppaprioriteetteja TTC:ssä ovat yhteistyön tiivistäminen vihreän siirtymän suhteen erityisesti transatlanttista kestävän kaupan aloitetta (TIST) koskevan työohjelman toimeenpanon avulla. Tälle yritetään saada lisää tukea korkean tason sidosryhmätilaisuudessa. Toinen tavoite on edistää yhteistyötä vaatimustenmukaisuuden arvioinnin suhteen keskittyen greentech-tuotteisiin. Olennaista on myös edetä digitaalisten työvälineiden, kuten sähköisen laskutuksen, osalta.

TTC:ssä tärkeä yhteistyöalue koskee myös taloudellista turvallisuutta liittyen esimerkiksi puolijohteiden ja aurinkopaneelien arvoketjuihin. Muita aiheita ovat mm. taloudellisen pakottamisen vastainen työ, ei-markkinatalouskäytännöt ja investointien seuranta.

Keskustelun keskittyi GSA:han. Monet jäsenmaat totesivat, että keskeistä on välttää tullien palautuminen 1.1.2024. Toisaalta monessa puheenvuorossa annettiin tuki sille, että komissio etsii keinoja, miten Yhdysvaltojen kiintiöjärjestelmää voisi parantaa niin, että se olisi helpompi eurooppalaisille yrityksille. Tilanteen eskaloituminen halutaan välttää.

CMA:sta toivottiin nopeaa sopua, jotta Yhdysvaltojen IRA-lainsäädännön vaikutuksia EU-toimijoille voitaisiin vähentää.

TTC:stä toivottiin konkreettisia tuloksia ja korostettiin ylipäänsä sen suurta merkitystä positiivisen transatlanttisen kauppa-agendan perustana. Jäsenmaiden puheenvuoroissa nostettiin yleisesti esille kaupan helpottamiseen tähtääviä toimia, kuten vaatimustenmukaisuuden arviointi koneissa ja laitteissa ja vastavuoroista tunnustamista koskevaa sopimus (MRA) Yhdysvaltojen kanssa sekä digitaaliset työkalut. Lisäksi painotettiin tarvetta edetä Yhdysvaltojen kanssa TIST-keskustelussa sekä valtiontukivuoropuhelussa.

Suomi piti tärkeänä edistää laajaa agendaa Yhdysvaltojen kanssa tavoitteena vähentää kauppasuhteissa olevia jännitteitä. GSA:n suhteen FI on samaa mieltä siitä, että vastatoimia tulee välttää. Toivottavasti Yhdysvaltojen kanssa on mahdollista saada aikaan WTO-mukainen järjestely, jonka avulla 232-tullit voidaan poistaa. FI tukee CMA-neuvotteluja; sopimuksen aikaansaaminen olisi myönteinen signaali. TTC:ssä FI peräänkuuluttaa korkeaa kunnianhimon tasoa grentech-MRA:n suhteen, sillä tämä toisi konkreettisia etuja yrityksille. FI toivoo edistystä myös TIST-keskusteluissa Yhdysvaltojen kanssa.

Dombrovskis totesi jäsenmaiden lailla erityisen tarpeen vahvistaa transatlanttista yhteistyötä nykyisessä geopolittisessa ympäristössä. Kauppasuhteet ovat kuitenkin monimutkaisempia eikä aina ole mahdollista edistää niitä niin paljon kuin haluaisimme. Komissio jatkaa neuvotteluja Yhdysvaltojen kanssa kiintiöjärjestelmän toiminnan parantamiseksi.

Muut asiat

EU:n kauppapolitiikan toimeenpanoa koskeva vuosiraportti

Dombrovskis selosti komission raporttia ja kertasi sen kohokohtia. Lähtökohta on, että nykyiset geopoliittiset haasteet ovat entisestään korostaneet tarvetta avata uusia markkinoita ja edistää sääntöihin perustuvaa kauppajärjestelmää. Kauppasopimukset avaavat kauppavirtoja, monipuolistavat toimitusketjuja ja luovat uusia markkinamahdollisuuksia sekä pehmentävät taloudellisia shokkeja. Dombrovskis kävi läpi EU:n solmimiin eri sopimuksiin liittyviä kasvulukuja, jotka osoittavat EU:n kilpailukyvyn vahvistuneen sopimusten myötä.

Dombrovskis ehdotti, että raporttia kannattaa käyttää keskusteltaessa kauppapolitiikan avulla saatavista hyödyistä, jotka kohdistuvat myös pk-yrityksiin. Komission kauppapääosaston apulaispääjohtaja, joka vastaa sopimusten toimeenpanosta, on jäsenmaiden tukena ja käytettävissä jäsenmaissa järjestettävien markkinoillepääsypäivien yhteydessä.

Jäsenmaat tukivat komission työtä kauppasopimusten toimeenpanon suhteen. Keskusteltiin myös EU-UK-sopimukseen sisältyvistä sähköajoneuvojen alkuperäsäännöistä.

***

Belgia antoi tulevan puheenjohtajamaan ominaisuudessa katsauksen kauteensa. Alkukaudella keskitytään ajankohtaisiin lainsäädäntöhankkeisiin ja myöhemmin voidaan toimia strategisemmin. Puheenjohtajuusohjelma julkistetaan 8.12.

Prioriteetteja ovat WTO/MC13 ja avoin strateginen autonomia ja erityisesti pääsy raaka-aineisiin, ”tasapainoinen mutta kunnianhimoinen” kauppapolitiikka sekä kauppasopimusten toimeenpano.

Lounaskeskustelu

Lounaalla keskusteltiin käynnissä olevista kauppasopimusneuvotteluista ml. sopimuksista, joissa neuvottelut ovat päättyneet, mutta jotka ovat keskeneräisiä.

Kaikissa puheenvuoroissa annettiin tuki vapaakauppaneuvotteluille.

Varsinkin rajavaltioiden puheenvuoroissa nostettiin tarve estää pakotteiden kiertäminen. Eräiden teknisten tuotteiden kaupan kasvun Keski-Aasian maihin katsotaan johtuvan pakotteiden kiertämisestä.

Suomi tuki vapaakauppaneuvottelujen jatkamista ja käytti Intiaa esimerkkinä alueesta, jonka kasvuun eurooppalaisten yritysten pitää päästä mukaan.

Suomi antoi tukensa tiukalle pakotepolitiikalle ja kertoi myös itärajansa tilanteesta kehottaen jäsenmaita pohtimaan toimia turvapaikanhaun jyrkäksi rajaamiseksi.

Suomen edustajat
Ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Tavio ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat

Liitteet

Viite